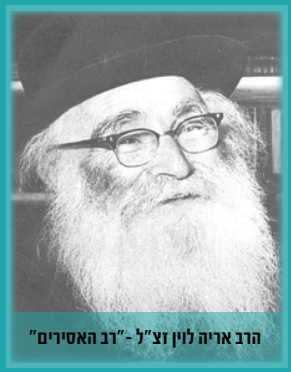
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

פרשת בהעלותך

י"ח סיוון תשפ"א

גליון מספר 215

דרך חיים

"לא כן עבדי משה בכל ביתי נאמן הוא" (במדבר יב ז), התואר 'נאמן' שייך אצל מי שיש בידו לעשות ואינו עושה. משה זכה לתואר הזה כיוון שידע את השם המפורש שבו נבראו שמים וארץ, אבל באמונת לבבו לא השתמש בו, כפי שביאר הנצי"ב בהעמק דבר (שם). ב'הרחב דבר' מביא הנצי"ב שבכלל "בכל ביתי" כלולים אף מלאכי השרת, זאת אומרת שביכולת משה לפעול גם למול מלאכי השרת בשמו המפורש של הקב"ה, ובכל זאת לא פעל כך. ב'עמק הנצי"ב' על הספרי (סעיף מה) הוא מוסיף שהיה בידי משה אף להפוך ים ליבשה בצירוף אותיות שמו של הקב"ה, ובכל זאת לא עשה כן בשעת הגעת בני ישראל לים סוף אלא נהג כשלוחו של מקום. אילו רצה משה להשתמש בשם המפורש אף לא היה בא לכל התלאות שבמדבר, אך "נאמן הוא". על זה אמרו מלאכי השרת "צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל" (סוטה יג:), משום שכל נאמנותו הייתה לעשות שליחותו של מקום ולא לפעול דבר מדעת עצמו על אף שהדבר עמד לרשותו. כל מה שעמד לנגד עיניו של משה היה לעשות את ציווי ה' בצדקות.

מופיע בספר 'מאסף שערי תורה' שכשרבי רפאל שפירא בא להספיד את הרבי מבריסק הוא הביא את דברי ה'בית הלוי' שבשעת עשיית המשכן המתוארת בפרשת פקודי חוזרת התורה פעמים רבות על הלשון "כאשר צוה ה' את משה" . בצלאל ידע לצרף אותיות שנבראו בהם שמים וארץ ועל ידם הלך ועשה את המשכן שרמוזים בו סודות עליונים - סתרי מעשה מרכבה וסתרי מעשה בראשית, ובכל זאת מעשה המשכן מודגש ביחס לציווי ה' למשה, זאת על מנת ללמדנו שכל עשיית המשכן לא נעשה מכח השגה בשכל האנושי - עם כל הבנתו והעמקתו- אלא כרצון לעשות את רצון ה' בלבד.

הרב מבריסק עצמו הסביר את דברי הגמרא (סנהדרין צח) על מה שהמשיח יושב בין עניים מנוגעים, ובשעה שכל אחד מהם מטפל בכמה נגעים ושבים וחובשים אותם הוא עצמו מטפל בכל נגע לחוד חובש אותו ורק לאחר מכן מטפל בנגע הבא. הטעם לפעולה זו היא מתוך הכנתו לגאול את ישראל, ושמא ייקרא מיד לגאול את ישראל ולא שייך שיתעכב עוד כדי שיעור חבישת שני נגעים. רואים מדברי הגמרא שעם הגעת שעת הגאולה אין המשיח מעכבה אפילו עוד רגע אחד, ומדוע? משום שהעולם נידון לפי רוב זכויות, ובאותה העת העולם כולו הוכרע לכף זכות מכוח אדם שעשה מצוה יתירה על העבירות, ולכן אם חלילה תעוכב הגאולה עוד רגע אחד חלילה יתכן שמישהו יחטא ויכריע את העולם לכף חובה. הגמרא (עירובין מג) מביאה שיש איסור תחומין למעלה מעשרה טפחים, וזו הסיבה שאין המשיח בא בשבת. ויש להקשות שזהו איסור דרבנן? אלא שרואים שעל אף נכונותו הגדולה של המשיח לגאול תיכף ומיד את ישראל, אין ברצונו

המשך בעמוד הבא

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

דרך חיים

לעבור כהוא זה על רצון ה' יתברך. ואף שדבר זה עלול להביא לעיכוב הגאולה עוד שנים רבות משום שעד צאת השבת יוכרע שוב העולם לכף חובה, ומי יודע מתי ישוב להיות מוכרע לכף זכות, בכל זאת נמנע הוא מלבוא משום שביאתו תהיה כרוכה באיסור דרבנן.

רואים מכאן שאפילו אם יש בדרך אל הגאולה איזשהו דבר עיקש ופתלתול שאינו מכוון בנאמנות מלאה לעשיית רצון ה' - הציווי המופלא לגאולת ישראל יהיה מעוכב.

מעין הדבר הזה אנו רואים אצל יעקב אבינו. יעקב בורח מעשו ומאליפז שרודף אחריו. הוא בוחר לישון במקום, ובחלומו מבין הוא כי מדובר במקום המקדש ומתעורר הוא בחרדה גדולה על שפוגם הוא במורא המקדש. על אף שמובטח יעקב אבינו "ושמרתיך בכל אשר תלך" חרד הוא שמא במעשיו מרחיק הוא את עצמו מהטובה האלהית בשל הפגם שלו בנאמנות הגמורה אל רצון ה' וציוויו.

זו כוונת לשון המלאכים "צדקת ה' עשה" - בלא פגימה, בלא התחכמות ופיתול, רק עשיית רצון ה' בצדקות על פי דרכה של תורה, זוהי ענוותנותו ומעלתו המופלאה של משה רבנו.

שבת שלום!

טלפון: 1700-700-999 | **דוא"ל:** ish.tsadik@gmail.com | **אתר:** www.ish-tsadik.org.il

הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

בדרכו של ר' אריה

מרגלא בפומיה של ר' אריה דבר נפלא בשם רבו ר' חיים ברלין, בנו של הנצי"ב מוולוז'ין:

בלשון הכתוב נאמר "והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו" (בראשית כח יב). ויש לדקדק שלכאורה היה ראוי לומר תחילה "יורדים" ואחר כך "עולים", שהרי מקומם של מלאכים הוא בשמים, ובוודאי קודם ירדו לכאן ואחר כך שבו לשם?

הסביר ר' חיים שמכיוון שהשכינה שורה על מקום הצדיק, כפי שנאמר "והנה ה' נצב עליו" (שם יג), לכן התנשא המקום שהיה בו יעקב להיות גבוה יותר מן השמים, כי שם שרתה השכינה, ש"במקום שהשכינה שורה שם הוא ה'מזרח'" אמר ר' חיים. לכן כאשר הגיעו המלאכים אליו מהשמים נחשב להם הדבר כ"עולים" אליו, ואילו כאשר חזרו אל מקומם בשמים נחשב הדבר להם כ"יורדים".

ר' אריה חזר על הדברים פעמים רבות, כשהוא מציין בהתפעלות כי יש לנו ללמוד מכך עד היכן היא מעלתם וקדושתם של הצדיקים, שהשכינה שרויה במקום מנוחתם כביכול ברמה גבוהה יותר מהשמים.

(דרך אבות עמוד קנז)

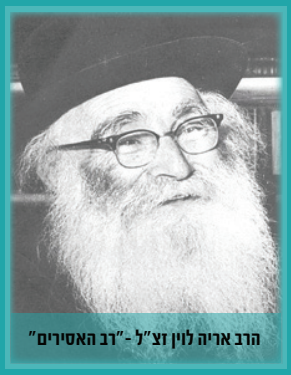
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

בפתיחת השלחן ערוך כתבו מרן הבית יוסף והרמ"א בעניין השכמת הבוקר והנהגות האדם בבקרים. פותח מרן בלשון "יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראו" - הסיבה שאדם קם בבוקר היא לעבוד את ה' יתברך, ולכן עלינו להיות בהשתדלות שכל מה שנעשה במהלך היום יהיה עבור עבודת ה'. מקור דברי מרן השלחן ערוך בדברי בעל הטור שציטט את דבריו של רבי יהודה בן תימא: "הוה עז כנמר, וקל כנמר, קל כנשר, רץ כצבי וגיבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים", והמשיך מרן השלחן ערוך "שיהא הוא מעורר השחר", הוה אומר לקום קודם עלות השחר. עלות השחר הוא כ-72 דקות לפני הנץ החמה (ביה"ל סי' פט עפ"י פה"מ).

על אף הדברים הללו אנו רואים שלא נוהגים את העניין הזה אלא מעטים ממש, כי כתבו הא"ר והפמ"ג (הו"ד במ"ב סק"ט) שאם ע"י הקימה המוקדמת נהיה עייפים בתפילה או שהאדם חלוש בטבע שלו וזה יקשה עליו - אזי יקום שעה או על כל פנים חצי שעה לפני תפילת שחרית בכדי שיוכל להתכונן בנחת לתפילה, ורחמנא ליבא בעי. וכך כתב הט"ז (אהע"ז ריש סי' כה) על הפסוק "שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת אוכלי לחם העצבים כן יתן לידידו שינה", שיש תלמידי חכמים המנדדים שינה מעיניהם ועוסקים הרבה בתורה, ויש תלמידי חכמים שישנים הרבה כדי שיהא להם כוח וחוזק וזריזות הלב לעסוק בתורה, ובאמת יכול ללמוד בשעה אחת מה שזה נצטער מעייפותו ולמד בשעתיים, ובודאי שניהם יש להם שכר בשווה. וזו כוונת הפסוק "שוא לכם"- לחינם לכם "משכימי קום" הקמים מוקדם בבוקר "מאחרי שבת" ומאחרים לשבת וללמוד וממעטים זמן השנה, "כן יתן לידידו שינה" - על אף שהוא ישן נקרא הוא ידיד ה' ומקבל שכר בשווה וזוכה לאותו חלק בתורה - כי הכל הולך אחר המחשבה.

לכמה זמן שינה אדם זקוק? ידועים דברי הרמב"ם (דעות ד ד) שיש לישון שמונה שעות בלילה, וכמו שנרמז בפסוק (איוב ג יב) "ישנתי אז ינוח לי"- "אז" בגימטריא שמונה, שאדם שישן שמונה שעות השיג מנוחה לנפשו. ועל דבריו אלה כתב בעל המגן אברהם (סי' רלח) שאין שיעור קבוע לשינה אלא הכל תלוי בכל אדם אדם לפי כוחו ובריאותו, ועל כל פנים לא ישתקע בשינה יותר מדי. ורבנו היעב"ץ כתב בסידורו (סדר ק"ש שעל המיטה) שמשך השינה לאדם בינוני הוא שמונה שעות, וללא ספק לאדם בריא די בשש שעות, והכל לפי מה שירגיל האדם את עצמו בימי נעוריו, שההרגל נהיה טבע שנה. ובעל התפארת ישראל (אבות פ"ו) מבאר שדברי הרמב"ם נאמרו עבור אנשים מתחת לגיל חמישים, אולם מעל גיל

המשך בעמוד הבא

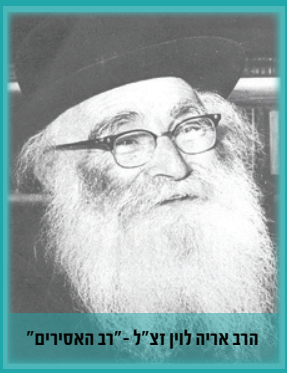
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

הלכה ומנהג

חמישים די בחמש-שש שעות שינה. אך הסטייפלר ז"ל (קריינא דאגרתא ח"א) סובר שכיום אדם זקוק ללפחות שבע שעות שינה בימה. אם כי האשל אברהם בוטשאטש (הו"ד במהר"ם שיק סי' א) מבאר את הפסוק באיוב "אז ינוח לי"- שמי שישן אז-שמונה נח עבור לי- ארבעים שעות, הוה אומר שדי בשמונה שעות שינה לב' יממות, כלומר מספיקות ארבע שעות שינה בימה. אך ודאי שזו דרך ליחידי סגולה ממש, כמו שנכתב בהקדמה לאורח חיים מבני הגר"א על כך שהוא היה מסתפק בשעתיים שינה בימה. וכידוע שהרבי בונם מפרשיסחא זי"ע היה ישן ארבע שעות בימה, ובמהלך שינתו היו שפתיו מרחשין בלימודו- שעתיים בלימוד הזוהר עם השרף מקאצק ושעתיים במדרש עם הרבי הזקן מווארקא זי"ע.

אבל אנשים מן השורה לא יילכו בגדולות ונפלאות, אלא כדברי הט"ז, והעיקר הוא שרחמנא ליבא בעי. ומה שנאמר במשנה (אבות ו ג) שהתורה נקנית במיעוט שינה יש להבינו על מה שמעבר לשעות שאדם זקוק להן, ושעלינו להמעיט בשינה מיותרת.

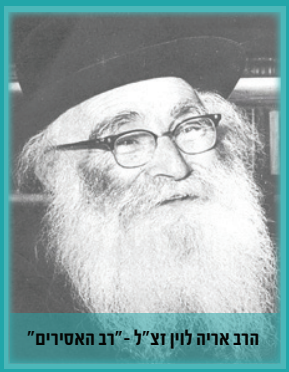
הרב אריה לוין זצ"ל - "רב האסירים"

כמים חיים

בנשיאותו של הרב חיים אידלס שליט"א

בהוצאת ע"ר "איש צדיק היה" 580546158

שו"ת

עם הרב חיים אידלס

שאלה | האם נכון הדבר שיש להימנע מלתת צדקה בלילה?

תשובה | כותב רבנו האר"י הקדוש כי יש לתת צדקה לפני שחרית ומנחה, כמאמר הכתוב "אני בצדק אחזה פניך", אולם לפני תפילת מעריב אין חובה כמו שכתב הברכי יוסף (סי' רלז וביו"ד סי' רמז). הסיבה לדבר היא משום שעד חצות הלילה אין זה זמן צדקה, כמו שכתוב בירושלמי (שקלים פ"ה) שרבי חנינא בר פפא היה מחלק צדקה בלילה עד אשר פעם אחת פגש אותו 'רב הרוחות' ואמר לו 'לא לימדוך שיש איסור להסיג גבול רעך?', השיב לו רבי חנינא ומה נעשה עם הכתוב "מתן בסתר יכפה אף"? וחשש מפניו וברח ממנו.

מכאן למד המהרש"ם (ח"ב סי' מז) שהנותן צדקה בלילה ייתן דווקא בסתר ולא בגלוי, כדברי הירושלמי. וכמובן שהמדובר הוא בנתינת צדקה בסתם, אולם אם מגיע עני אל ביתנו מחוייבים אנו לתת לו, כמו שכתב היעב"ץ בסידורו, ואדרבה בזה נאמר "וצדקה תציל ממות". ומקובל שמרן החת"ס (מנהגי חת"ס פ"א) היה נותן צדקה לפני מעריב, וכנראה הוא כדעת הרב של דברצין (בצה"ח ג סי' לב) שסבר שבנתינה לגבאי צדקה אין מניעה, אלא המניעה היא ללכת ולחזר אחר עניים בלילה.